بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ސަމަރީ ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/113
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަޙްމަދު ޝުޖާޢު ހ.ގަން،މަހިމަރަދޫ/ ފުސްފިލާ
- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޚިޔާނާތްތެރިވުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫން
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޢަނީސް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިންމި ތާރީޚު: 26 ޞަފަރުލްޚައިރު 1445
11 ސެޕްޓެމްބަރު 2023

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 28 ޖުމާދަލްއޫލާ 1440 / 03 ފެބުރުއަރީ 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 49/Cr-C/2010
- ނިޔާކުރި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ޤާޟީ: [illegible]
- ހުކުމްކުރި ތާރީޚު: 24 އޮކްޓޯބަރު 2010
- ނިމުނު ތާރީޚު: 21 ޖޫން 2018

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/113 މައްސަލަ

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް	އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބުދޭ ފަރާތް
އަޙްމަދު ޝުޖާޢު	ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible] މަޙްފޫޡު ސަޢީދު	ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible]
ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible] އަބޫބަކުރު	ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible]
ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible] މުޙައްމަދު	ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible]
[illegible]	ޤާނޫނީ ވަކީލު: [illegible]

ކީވޯޑް- [illegible]

ޝަރީޢަތުގެ [illegible]:

ތަޢާރުފު:

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ލ.ގަން، [illegible]/ [illegible]، އަޙުމަދު ސަޢީދުގެ (މިހެން ފަހުން "ސަޢީދު" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް") ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

2. މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މިހެން ފަހުން "ދައުލަތް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތް") އެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓު [illegible]

3. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ޤަޟިއްޔާ އިން ސަޢީދުގެ މައްޗަށް އުފުލި -/10,000ރ (ދިހަހާސް) ރުފިޔާއަށްވުރެ އަގުބޮޑު [illegible] ދަޢުވާއެވެ.[1] ދަޢުވާ އުފުލާފައިވަނީ، ޢުޤޫބާތުގެ ޤާނޫނު[2]ގެ 131 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި 132 ވަނަ މާއްދާއާއި 143 ވަނަ މާއްދާއާއި 146 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުންނެވެ.[3]

4. ދަޢުވާ ބިނާކޮށްފައިވާ މައިގަނޑު ވާޤިޢާއަކީ، ސަޢީދު [illegible]

---

[1] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ޤަޟިއްޔާ ޙުކުމްނާމާގެ [illegible] 01 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/68 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޢުޤޫބާތުގެ ޤާނޫނު [illegible] 4

[3] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ޤަޟިއްޔާ ޙުކުމްނާމާގެ [illegible] 01 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

[illegible] އޮޕަރޭޝަން ސެންޓަރ އިން -/12,000,00 (ބާރަލައްކަ) ދިވެހި ރުފިޔާގެ އަގުހުރި ކާޑު
[illegible] [illegible][4] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] 3 މުޢާމަލާތެއްގެ [illegible]. އެއީ؛

4.1 23 މޭއި 2006 ގައި [illegible][5] [illegible] [illegible] 50 ރ ގެ 8000 (ފަންސާސް ރުފިޔާގެ އަށްހާސް)
ކާޑު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][6]
5 ޖޫން 2006 ދުވަހު [illegible][7] [illegible]، 2006 ޖޫން މަހު [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][8] [illegible] [illegible] 50 ރ ގެ 6000
(ފަންސާސް ރުފިޔާގެ ހަހާސް) ކާޑުކަމަށް [illegible]؛

4.2 17 ޖޫން 2006 ދުވަހު [illegible][9] [illegible] [illegible] 100ރ ގެ 8000 (ސަތޭކަ ރުފިޔާގެ އަށްހާސް)
ކާޑު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] 2 ޖުލައި 2006 [illegible] [illegible][10]
[illegible]، [illegible] 2006 ޖުލައި މަހު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible][11] [illegible] [illegible] 100ރ ގެ 5000 (ސަތޭކަ ރުފިޔާގެ ފަސްހާސް) ކާޑުކަމަށް
[illegible]؛

4.3 12 އޮގަސްޓު 2006 ދުވަހު [illegible][12] [illegible] [illegible] 50ރ ގެ 8000 (ފަންސާސް ރުފިޔާގެ
އަށްހާސް) ކާޑާއި، 100ރ ގެ 8000 (ސަތޭކަ ރުފިޔާގެ އަށްހާސް) ކާޑު [illegible]، [illegible]

---

[4] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 [illegible] 15 އޮގަސްޓު 2007 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ފަންސާސް ރުފިޔާގެ [illegible]) [illegible] -/50ރ ގެ 8000 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -/50ރ ގެ 8000 [illegible] [illegible] 8000 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -/800,000 (އަށްލައްކަ ރުފިޔާ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 19 ވަނަ [illegible] [illegible]

[5] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 12 ވަނަ ސަފްހާ

[6] [illegible] [illegible]

[7] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 10 ވަނަ ސަފްހާ

[8] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 12

[9] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 8 ވަނަ ސަފްހާ

[10] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 6 ވަނަ ސަފްހާ

[11] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 11

[12] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 4 ވަނަ ސަފްހާ

އެކްސްޗޭންޖްކޮށްދިނުމަށް އެދި 21 އޮގަސްޓް 2006 ވިސާ އިޢުލާނެއް[13] އެދިފައިވާއިރު، ވިސާ ކުންފުނިން ހަވާލުކޮށްފައިވާ 2006 އޮގަސްޓް މަހުގެ ފުރަތަމަ ހަފްތާގެ ސްޓޮކް ރިކޮންސިލިއޭޝަން ރިޕޯޓުގައި[14] ބުނެފައިވަނީ 100ރ ގެ 4000 (ސަތޭކަ ރުފިޔާގެ ހަތަރުހާސް) ކާޑު ކަމަށް ދެއްކިފައިވުން؛

5. ބުނެވުނު ތާރީޚުތަކުގައި ކާޑު ގެނެސް ދޫކުރެވުނު ގޮތުގެ ތަފްޞީލް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

ކާޑަށް އެދުނު ތާރީޚް	ވީ އެކްސްޗޭންޖްކުރެވުނު އެދުނު ތާރީޚް	އެދުނު އަދަދު	އެކްސްޗޭންޖް ކޮށްދިނުމަށް އެދުނު އަދަދު	ވިސްނުމަށް ރިޕޯޓުގައި ބޭނި އަދަދު	މަދުވި އަދަދު
23-05-2006	05-06-2006	50ރ ގެ 8000 ކާޑު	50ރ ގެ 8000 ކާޑު	50ރ ގެ 6000 ކާޑު	2000 *50
17-06-2006	02-07-2006	100ރ ގެ 8000 ކާޑު	100ރ ގެ 8000 ކާޑު	100ރ ގެ 5000 ކާޑު	3000 *100
12-08-2006	21-08-2006	100ރ ގެ 8000 ކާޑު އަދި 50ރ ގެ 8000 ކާޑު	100ރ ގެ 8000 ކާޑު އަދި 50ރ ގެ 8000 ކާޑު	100ރ ގެ 4000 ކާޑު	4000 *100 [15]8000 *50

6. މިދައްވާއަށް ސްޓާފުގެ އިންސާނީކޮށްފައިވާކަން، މައިގަނޑު ދަތިތަކުގެ މައްސަލަ ބޭނުންކޮށް. ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ހުށަހަޅާފައިވާ އިޢުލާނު ހުށަހެޅީ ގޮތުގައި ގޮސްފައިވާތީ ދެއްކުންކަމަށްވެއެވެ.[16] މިގޮތުން އިޢުލާނު ކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އެއްބަސް މުވައްޒަފުންނަށް އިޢުލާނު ހުށަހެޅުމަށް ސްޓާފުގެ އެކަމަށް ބާރުވެރިކަން ކުރުމަށް. އެކަމަކު ސްޓާފު ހުށަހަޅާފައިވާ ކާޑު ގެއްލުނު ސަބަބަށް އިތުރު ކަމަށް ބަލައިގަތެވެ. ޑިރެކްޓަރ ސްޓާފުގެ ހަވާލުކުރެވުނުކަމަށް ބުނާ ރިޕޯޓްގެ ސަރުކާރުގެ ސްޓޮކް އުސޫލުތަކުގެ މައްޗަށް. މިގޮތުން، އިދާރާގެ މަސައްކަތް ރިޕޯޓު 2005 ވަނަ އަހަރުގެ މަސްޢޫލު ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ރިޕޯޓުގެ ތިރީގައި

---

[13] ބިޑްފޯމް ހުށަހަޅާ އިޢުލާނުގެ ސަރުކާރު ކޮޕީގެ 2 ވަނަ ސަފްޙާ

[14] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ލިޔުންތަކުގެ ރިޕޯޓުގެ ޞަފްޙާ 10

[15] ގެންދި މަހުގެ މުއްދަތު ރިޕޯޓުގައި ބުނެފައިވާ ބަޔަށް (ސަތޭކަ ސްޓާފުގެ ހާޒިރުން އުޅެނިކޮށް އެދިފައި ނުވާތީ) ހަވާލުން -/50ރ ގެ 8000 ކާޑު ދެއްކިފައިވާކަން ގެންދި މަހުގެ މުއްދަތު ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި ނުވާތީ، އޮގަސްޓް މަހުގެ މުއްދަތު ރިޕޯޓުގައި ދެއްކިފައިވާކަން ބަޔާންކޮށްފައި -/50ރ ގެ 8000 ކާޑު ކަމަށް ބަލާ، އެ 8000 ކާޑު ރިޕޯޓުގައި ދެއްކިފައިވާ ކާޑުތަކުގެ ސަބަބުން ނިސްބަތްކުރެވޭތީ، ސްޓާފުގެ ހާޒިރުން މިންވަރު ތަފާސްހިސާބު އަދަދަކީ -/800,000 (އަށްލައްކަ ރުފިޔާ) ކަމަށް ރިޕޯޓުގެ ހާޒިރުން ގެނެސްދިން އެސެސްމަންޓް ފޯމަށް ލިޔުނު އެއްގެ ނިޔާކުރުމަށް ފުރިހަމަ ސަބަބު ކަމަށް ބަލައިގަނެ ރިޕޯޓުގެ 19 ވަނަ ފުރަތަމަ ފިޔަވަޅު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

[16] އަދަބަށް ސްޓާފުގެ އަދި ތަޙުޤީޤު ހާޒިރުން 23 އޮގަސްޓް 2007 ގައި ދިފާއު ބަޔާން- ސަފްޙާ S-11

ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، 2006 ވަނަ އަހަރު ކަމަށް ކަމަށެވެ. އަދި މިއީ [illegible] [illegible] ރިޕޯޓެއް ނޫން ކަމަށާއި، ރިޕޯޓުގައި އެފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

7. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކޮށްފައިވަނީ، [illegible] [illegible] ސޮއިގެ [illegible] ކަނޑައަޅައެވެ. އަދި [illegible]، [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (09/2014) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] -/384,000 ([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -/800,000 ([illegible]) [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައެވެ.[17]

8. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ބިނާކޮށްފައިވާ އަސާސީ ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

8.1 ދައުލަތުން ހުށަހެޅި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2006 [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] 50ރ ގެ 14000 ([illegible] [illegible] [illegible]) [illegible]، 100ރ ގެ 9000 ([illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] 50ރ ގެ 2000 ([illegible] [illegible] [illegible]) [illegible]، 100ރ ގެ 7000 ([illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][18]

---

[17] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް

[18] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ގެ ޤަޟިއްޔާ [illegible] ރިޕޯޓުގެ [illegible] [illegible] 06

8.2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސާބިތުކުރުމަށް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއުޤޫބާތުގެ 141 ވަނަ މާއްދާއާއި [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއުޤޫބާތުގެ 215 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި، 3 ވަނަ ނަންބަރާއި، އަދި އެމާއްދާގެ (ށ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރަށް ބަލާއިރު، [illegible] [illegible][19] [illegible].

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކާއި [illegible] [illegible]

9. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ގެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި [illegible] ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ނުކުތާތަކެވެ.

9.1 ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއުޤޫބާތުގެ[20] 215 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

9.1.1 ދިފާޢުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއުޤޫބާތުގެ ދަށުން [illegible] [illegible].

9.1.1.1 ދިފާޢުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[19] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 06

[20] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

އަމަލުކޮށްފައިވަނީ، އެފަދަ މުދަލާއެކު އަމަލުކުރަން އޮންނަ އުސޫލާ ޚިލާފަށްކަން އެނގެން [illegible]، [illegible] ގުޅިގެން [illegible] [illegible] އޮޅުވާލާފައިވާކަން އެނގެން [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]21 [illegible] "[illegible]" ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

9.2 **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ،** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި [illegible] 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ޚިލާފަށް [illegible] [illegible] [illegible].

9.2.1 ދިފާޢުގެ [illegible] ޝުހޫދުގެ [illegible] [illegible]، މިމައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މިގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ،

(ހ) ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންކޮށްފައިވަނީ، [illegible]، [illegible]

(ށ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible].

---

[21] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

9.2.2 މިނުކުތާގެ [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، ޤާނޫނު ޢުޤޫބާތުގެ [illegible] 4 ގެ 149 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/518 ވަނަ ޤަޟިއްޔާގެ 2 ވަނަ ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ [illegible]

9.3 **ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ،** ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފަށް، މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2014/SC-A/34 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ [illegible] [illegible] ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

9.3.1 މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި [illegible] ވަކީލުން ބުނެފައިވަނީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/34 ޤަޟިއްޔާގައި ޖިނާއީ ދައުވާއެއްގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible].

9.3.1.1 [illegible] [illegible] [illegible]، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/34 ޤަޟިއްޔާއަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އޮންނަކަމާއި، ޝުޖާއުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ގޮތް މިންވަރަށް އެދޭ ސިއްރާގައި، ޖިނާއީ އެއްވެސް މައްސަލައެއްގައި މަދަނީ ބަދަލު ނަގައި ނުދެވޭނެ ކަމަށް ބުނެވިފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 156 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ 9 އަށް ބެލުމުންވެސް، އަނިޔާލިބުނު ފަރާތުން ބަދަލުގެ ނަގައިދިނުމަށް، އެކަމާއި، ބަދަލު ދޭންޖެހޭ ގޮތާއި، އެގޮތުން ދޭންޖެހޭ ބަދަލުގެ އަދަދު ބުނުމުގައި ހިމަނަންވާނެކަން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްއޮތުމުން، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި، އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތުން ބަދަލު ނަގައިދޭން ޖެހޭނެކަން އެމާއްދާއަށް ބެލުމުންވެސް އެނގެން އޮންނަކަމެވެ.

9.4 **ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގައި،** ޝުޖާއު ގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު ޖޫރިމަނާގެ އަދަދު ހިސާބުކުރުމުގައި، މިކަމަށް ޝުޖާއުއަށް ލިބެންޖެހޭ އަދަދު މުޅި އަދަދުގެ މިންވަރަކަށްވުރެ ނުކުންނަކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

9.4.1 މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ޝުޖާއުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެއްވި، ޝުޖާއުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު ޖޫރިމަނާގެ އަދަދު ހިސާބުކުރުމުގައި، މިއަދަދުތަކުގެ ކުރުގެ އަސާސީ މިންގަނޑުން އަންނަ ޖަލު ހުކުމް ދަން ކުރުވުން އޮންނަ ގޮތުން ދަންނަކުރުމުގެ ނުވި، އަސާސީ މިންގަނޑަކަށް އޮންނަ ޖަލު ހުކުމް ޤާނޫނުން ބަދަލުކުރެވޭނެކަމަށްވާތީ، ޖަލު ހުކުމުގެ ޤާނޫނީދަރަޖައިން ބަދަލުކުރެވޭނަމަ، ފަރާތަކަށް ޖޫރިމަނާ އުނގެ ދަން ޖަލު ހުކުމުގެ ޤާނޫނީދަރަޖައިން، އިތުރު ހުކުމް ޤާނޫނީ ބަދަލުކުރުން ކަނޑައެޅިފައިވާތީ ސަރަޙައްދުގެ މިނިވަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ ސަރަޙައްދުގެ ދިރިއުޅުން ޤާނޫނުތަކުގެ 1004، 1005، 1202، 91، 92، 93، 1100، އަދި 1108 ވަނަ މާއްދާއާ ފުށުއަރާކަމަށެވެ.

9.4.1.1 މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، އަދަބުގެ ގޮތުން ދައުލަތަށް ވާނުވާ ދައުލަތު، ޝުޖާއުގެ ހުކުމަކު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖޫރިމަނާގެ އަދަދުގައި ޖޫރިމަނާއަކުން މައްސަލަ ނިންމައި ދިނުމަށް ޝުޖާއުގެ ފަރާތުން އެދުނު ދައުލަތުންވެސް

އިޢުތިރާޟްކޮށްފައި ނުވާނަމަވެސް، ޖަލު ޙުކުމް ޤާނޫނީގޮތުން ބަދަލުކޮށްފައިވަނީ، ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 1202 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 1005 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ދީފައި އަދަބުގެ ގޮތުގައި ކަމަށެވެ. އަދި ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 91، 92، 93 އަދި 1108 ވަނަ މާއްދާ މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރެވޭނެކަމަށް ނުފެތޭކަމުގައި، ސާޖިދުގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައެޅިފައިވަނީ، ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި އަދަބު ކަނޑައަޅަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލާ އެއްގޮތަށްކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

ޚުލާޞާ:

10. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މިމައްސަލައިގައި އެދިގެން ކަމަށް ބުނެފައިވަނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ފައިސަލާގެ ދަށުން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމަކީ، ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފުން ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމަކަށްވާތީ، އެފައިސަލާގެ ދަށުން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް، ބާޠިލް ޙުކުމެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށެވެ.

11. އިސްތިއުނާފު ދެކޮޅުވާ ފަރާތުން މިމައްސަލައިގައި އެދިގެން ކަމަށް ބުނެފައިވަނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ފައިސަލާއިން ސާޖިދުގެ މައްޗަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙުކުމަކީ، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކޮށްފައިވާ ޙުކުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ މައްސަލަ ނިންމާ ދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް:

12. އިސްތިއުނާފީ ހަޖަތު ނުކުތާއެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސާޖިދުގެ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ފައިސަލާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވާއިރު، ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން އިސްކަންދީ ބަލާ ކަނޑައެޅުމަށް އެދިފައި، އިސްތިއުނާފީ 2 ވަނަ ނުކުތާ ކަމުގައިވާ، މިމައްސަލަ

އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތި ސާބިތުވުމާ ގުޅުވާލެވޭ ކަމަށް ސްޓޭޓުގެ ފަރާތުން ސަބަބުތަކުގެ ތަފްޞީލުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލައިގައި މިކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް މައިގަނޑު ސުވާލަކީ އެއީއެވެ. ދެން ހުރި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ ތަކުގައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ، ޤާނޫނީ ގޮތުން އެންމެ ހަރުދަނާ ގޮތަށް ނުނިކަމަށް މިމައްސަލައިގެ ސަބަބުތަކުގެ ތަފްޞީލުގައި ސްޓޭޓުގެ ވަކީލު ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެނުކުތާތަކަށް އަލިއަޅާ ގޮތަށް ސާފުކޮށް ނުވާތީ، އެނުކުތާތަކަކީ ކަމު ގޮތަކަށް އަދި އެގޮތަށް ގެންދިޔަކަމެވެ.

ޕޫލް ޓޭބަލް ކުޅުމަކީ "ޖުވާ" ތޯ؟

13. ޤާނޫނުއުޤޫބާތުގެ[22] 17 ވަނަ މާއްދާގެ 82 ވަނަ ނަންބަރުގައި "ޖުވާ" މާނަކޮށްފައިވާގޮތުގައި، ޖުވާ ކަމަށް ބޭނުންކުރައި ވަކި އުޅުނު ފުރުޞަތާއި، ނުޅުދުނު ފުރުޞަތާއި، ފާއިދާ ފުރުޞަތާއި، ފާއިދާ ނުނުން ޖުވާ ހިފުން ގޮތުން އެއްވެސް އަގެއް ހުރި ތަކެތި އެއްޗެއް ކަމަށްވެއެވެ.[23] މިމައްސަލައިގައި ހިފުން ޕޫލްޓޭބަލް ކުޅުމަކީ، ކަނޑައަޅާފައިވާ އެއްގޮތަކަށް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އެކުޅޭ ބޭނުން ހިފުމަށްޓަކައި، އަގެއް އަދާކުރަންޖެހޭ ކަން ދުރުގެ ފަރާތުން ސާފުވެއެވެ. އަދި، އެއީ ދިނުމުގެ ވަކި ބޭނުމަކަށް ޖެހޭ ފައިދާ ކަމުކުރާ އަދި ހުރި އައްޔުބުއްޔަކަށް ސާފުވެއެވެ. އެ ޕޫލްޓޭބަލް ކުޅޭތަކުގެ އަގަކީ، ކުޅުންތެރިން ހަރަދުކުރާ މިންވަރުން ބިނާވެގެންނެވެ، އެ ޕޫލްޓޭބަލް ކުޅޭތަކަށް "ރޭސް ކަރުބާރު" ގޮތެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަކީ، ހަރުދަނާ ފަރާތުން ބަލައި ކަމެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

---

[22] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

[23] "ޖުވާ" ކަމަށް ބަލާނީ ވަކި ނަތީޖާއެއް ލިބުމުގެ ފުރުޞަތާއި، ނުލިބުމުގެ ފުރުޞަތާއި، ފާއިދާ ފުރުޞަތާއި، ގެއްލުމުގެ ފުރުޞަތު ހުރި ގޮތަށް ހިފުން ގޮތުން އެއްވެސް އަގެއް ހުރި ތަކެތި އެއްޗެއް ބަލަހައްޓައިގެން ކުރާ ކަމަކަށެވެ. އަދި އޭގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ފުރުޞަތާ ކަނޑައަޅާ ކަމުގެ ނަތީޖާއާ ގުޅިގެން އަގު ލިބޭ ގޮތަށް ކުރާ ކަންކަމެވެ. [illegible]

14. ސްޓޭޓުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ އަނެއް ނުކުތާއަކީ، ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ[24] 215 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން "އަނިޔާގެ އަމިއްލަ މުދަލުގެ ގޮތުގައި އޮޅުވާލުމުގެ މުޢާމަލާތްކުރުން" ޖިނާއަތުގެ ކުރުގެ އުނސުރުތަކުގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ، އެ ޕްރޮޕަޓީ ކަމުގެ ވަކިން އަމިއްލަ ބޭނުމަށް ބަދަލުކުރުމުގެ ސްޓޭޓު ބުނުން ކަމުގައިވާކަން އެނގޭން އެއްވެސް ހެކިބަހަކުން ދަލީލުކުރަމުންވާކަމަށެވެ.

15. ސްޓޭޓުގެ ވަކީލުން ދަލީލު އުފުލުނު ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ[25] 149 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ޖިނާއަތް މިވަރުގެ މާނަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> ނ- "ޖިނާއަތް، [illegible]"

16. [illegible]

---

[24] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

[25] ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/68 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު ބާބު 4

ބެލެހެއްޓުމުގައި، އުސޫލުން ހިމެނުމުގެ މަސައްކަތެވެ. އެހެންކަމުން، ޚިދުމަތާ ސިވިލްސަރވިސްގެ ސަލާމް އެ ވަޒީފާއިން ކާމިޔާބު އަދިއަށް ބަދަލުކުރެވޭ ބަދަލުކުރަނީ ސިވިލްސަރވިސްއިން ނަގައެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި ސިވިލް ވަޒީފާއިން، އެ ވަޒީފާއިން ކާމިޔާބު ބަދަލުކުރުން ސަލާމަތް ބަދަލުކުރެވިފައިވާ ކަމާއި، ކާކު ކުންފުނި ޖެހޭ ވަކިން ނިންމުމާއި، ކާކު ބަދަލުކުރުމުގައި ގޮތުގެ ހިންގުމާއިބެހޭ ކަމާއި، މުޅި މަސައްކަތް ތަރުތީބުކުރާ ވަކިން (ސަލާމަތް) ސިވިލް ނަފުސާނީ މަސައްކަތެވެ.

17. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގައި ނިންމާފައިވާ އިސްތިސްނާ، ކޮމިޝަން ބަދަލުކުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **ޢަބްދުﷲ ޔޫސުފް ވ ޒުލައިޚާ ޖަމީލާ**[26] ގެ މައްސަލާގައި، ކޯޓުގެ އަމަލާ ގުޅިގެން ނިންމައި، އެކަން ނުވަތަ ނިންމުމުގައި ކޯޓުން ކަމަށް ބަދަލުކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި ނުވަތަ ނިންމައި، އެއްޗެހިތަކާ ވަކިވުމުގެ ކަމުގެ ނުލަތު ބަލާގެ ބަހުގެ ދަރުގައިވާ ނުލަތު ހަރަކާތްގައިވާ އެއްޗެއްގެ ހިމާޔަތް ދެވިދާނެ ނުވަތު ދެކޮށް، ނުލަތު ފަރުމާކުރަނީ ހިމާޔަތް ނުކުރެވުން، ވަކިހެއްޓުމުގެ އެ ޖަވާބުދާރީވާ ޖަވާބުދާރީ ބަލާތަކުގެ ފުރުޞަތު ދިނުން، ވަކި ބަދަލުކުރާ ބަދަލު ކުރުމަށް ނުލަތު ހުރި ކަމެއް އެއްކަލަ ކަމަށްގައި ބަދަލުކުރުން ވަކި ކަމެއް އެއްކަލަކުރާ، އެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެކަން ހުރި ނުލަތު ހަރަކާތްތަކުން ފިޔަވަ ކަނޑައެޅުން ބަލައި، ނުލަތު ހިމާޔަތް ސިވިލް ކަނޑައެޅުން ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[27]

އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތި ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުން

18. ރިސްޕޮންޑަންޓް ދެވަނަ ނުކުތާގައި، ބުނަމުންދަނީ ކުރެވުނު ކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަނޑައަޅައިދޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތި ވަޒީފާއިން ސިވިލްސަރވިސް މުދާ ސަލާމަތް އެފަދަ އަންނަނިވި ސަލާމަތް / ސަލާމަތްކަމުގެ ސަލާމަތުގެ ހިމާޔަތް ފުރުޞަތުދީފައިވެއެވެ.

18.1 ދަޢުވާ ސިވިލްކުރުމުން ބަދަލު ކުރުމުގައި ވަކި، ދިނުމުގެ ޤާނޫނީގޮތުގެ ޢާޤް ފުރުޞަތުގައި އެއްގޮތަށް ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް އެކަށީގެންވާގޮތުން އެކަން އެކަށީގެން ސަލާމަތުގެ މަސައްކަތް ބަދަލުކުރަމުން،

---

[26] 2016/HC-A/518

[27] އެބައިގެ ފުރަގަސްދޭފައިން ނުކުތާ 03 ގެ (ހ)

[illegible] [illegible] އަދި މިކަމާ ގުޅުންހުރި އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ނެތްކަމަށެވެ.

18.2 މިކަން އިތުރަށް [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

18.3 [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

19. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 16 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 03 [illegible] [illegible].

20. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][28] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]

---

[28] [illegible] ސ 21

[illegible] [29] [illegible] ކަމަށެވެ. ދެން [illegible] ކަމަށް ބުނެފައެވެ. [30] [illegible] އިސްލާމް [illegible]

21. [illegible]

21.1 އިސްލާމްދީނުގެ [illegible] [31]

21.2 [illegible] [32]

21.3 [illegible] [33]

---

[29] [illegible] ސ 32

[30] [illegible] ސ 15

[31] 11 މާރިޗު 2018 [illegible]

[32] 23 [illegible] 2007 [illegible] - ސަފްޙާ 48

[33] 23 [illegible] 2007 ގެ [illegible] - ސަފްޙާ 8-11 [illegible] 13 މާރިޗު 2018 [illegible] - ސަފްޙާ 51-54

21.4. ތަނުގެ އިންޓެގްރިޓީ ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުން އީ-މެއިލް ބޭނުންކުރުން އެކިއެކި މުވައްޒަފުންނަށް މުޢާމަލާތްކުރެވޭކަން[34]

22. ޝުހާދުގެ މި ދިފާޢުކަތުގައި، އީ-މެއިލްއަކީ، [illegible] ކުރި އީ-މެއިލް އެއް ކަމަށް އިންކާރު ކުރުމުގެ އިތުރުން، އީ-މެއިލްގެ ކޮޕީގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅައި ދިނުމަކީ، އޭގެ އަސްލު [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް ސާބިތު އުފައްދަނެއެވެ.

އީ-މެއިލް ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުން

23. އިލެކްޓްރޯނިކް މެއިލް (އީ-މެއިލް) އަކީ، އިންޓަރނެޓް މެދުވެރިކޮށް މުޢާމަލާތް ކުރުމުގެ އެއް ގޮތެވެ. އިންޓަރނެޓާ ގުޅިފައިވާ ކޮންމެ ކޮމްޕިއުޓަރަކަށް ވެސް އަމިއްލަ އިންޓަރނެޓް ޕްރޮޓޮކޯލް އެޑްރެހެއް ހުންނަ ފަދައިން، މީހެއްގެ އީ-މެއިލް އެޑްރެހަކީ ވެސް އެ އީ-މެއިލަކަށް ޚާއްޞަ އިންޓަރނެޓް ޕްރޮޓޮކޯލް އެޑްރެހެއް ޤާއިމު ވެފައި ހުރެއެވެ.[35] އާންމު އުސޫލުން، މިއެޑްރެހަކީ، އަކުރުތަކަކުން ފަހު، "@" ސިމްބަލަކާއި، ޑޮމެއިން ނަން ހިމަނައިގެން އެކުލަވާލެވޭ އެޑްރެހެކެވެ. މިސާލަކަށް "user@company.com.mv" މިގޮތަށެވެ.

24. ހެކީގެ ގޮތުގައި، އީ-މެއިލް [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުން [illegible] [illegible] އެއް [illegible]، މިއީ [illegible] ([illegible])، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މީގެ އިތުރުން، މިއީ ހޯދަން ފަސޭހަ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބެވެ. މިގޮތުން، އީ-މެއިލް [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] އިތުރުން، [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[34] 23 [illegible] 2007 ގެ [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] 11-S

[35] Evidence at the Electronic Frontier: Introducing E-Mail at the Trial in Commercial Litigation 29 Rutgers Computer & Tech. L.J. 219 (2003)

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[36]

25. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަބްދުﷲ [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible]**[37] [illegible] [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި ހުށަހަޅާ [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[38]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

26. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަބްދުﷲ [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible]**[39] [illegible] [illegible].[40] [illegible].

27. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[36] Samuel A. Thumma and Darrel S. Jackson, *The History of Electronic Mail in Litigation*, 16 SANTA CLARA HIGH TECH. L.J. 1 (2000).

Available at: https://digitalcommons.law.scu.edu/chtlj/vol16/iss1/1 accessed on 10.11.2023

[37] 2017/SC-A/40

[38] [illegible] ގެ ޕެރެގްރާފް 18

[39] 2017/SC-A/40

[40] [illegible] ގެ ޕެރެގްރާފް 21

ތަކެއް ޙާޟިރުކޮށް ބެލުމުގެ އިތުރުން، އީ-މެއިލްތަކާއި ކާޑުގެ ޑޭޓާގައި ހިމެނޭ ލިޔުމެއް، އޭގެ އަސްލު ނުވެއްޖެ ލިޔުމެއް ކަމުގައި ވެސް ސާބިތު އުފައްދައިފައެވެ[41]. އެކަންކަމުގެން، ހުށަހެޅުން "އީ- މެއިލް" ގެ ސަބަބަކަށް (authenticate) ސާބިތުކުރުމަކީ، ކުރިއަށްދިޔުމަކީ ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ޒިންމާއެއްކަން ދަޢުވާގެ ޔަޤީންކަމެވެ.

ޑިޖިޓަލް ނުސްޚާ އަސްލަކީ ކޮބާ؟

28. އަދިއުރަ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާއެއްގައި، ހިމެނޭ ކަންކަން ސާބިތުކުރެވޭނީ، އެ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާގެ އަސްލު ހުށަހަޅައިގެން ނުވަތަ އެ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާގެ އަސްލު ވުޖޫދުގައި އޮތް ނަމަވެސް، ނުވަތަ ނެތް ނަމަވެސް، ކޯޓުން ޤަބޫލުކުރާނީ ޤަބޫލުކުރަން އެ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާގެ ނުވަތަ އެ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާގެ ކަމާބެހޭ ބަޔާނެއް ކާފީއެވެ، އަސްލާ އެއްގޮތް ކަމުގައި ކަމަށް ބަޔާންކޮށް ތަސްދީޤުކުރެވިއްޖެނަމަ، ކާފީވާނެކަމަށް، ސުޕްރީމް ކޯޓު **ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[42] ގެ މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[43]

29. ޑިޖިޓަލްނުސްޚާތަކުގެ ތަފްޞީލުގެ ގޮތުގައި ދިރާސާ އުފެދިފައިވާނަމަ، އެ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާ ހެދިގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ތަފްޞީލު ކޯޓުން އަންގަވައިފިނަމަ، އެ ޑިޖިޓަލްނުސްޚާގެ އަސްލު (އަސްލީ ކޮޕީ) ހުށަހެޅުމަށްފަހު، އެ ލިޔުމުގައި ސޮއިކުރި ފަރާތް ދުނިޔޭގައި ހުރިނަމަ އެ ފަރާތާއި، އެ ލިޔުން ތައްޔާރުކުރި މީހުންނާއި، އެ ލިޔުމުގައި ސޮއިކުރިމީހާ ބަޔަކު ހުރިނަމަ ލިޔުމުގައި ލިޔެފައި ހުރިނަމަ، އެ ބަޔާނާއި، އަދި އެ ނޫންވެސް ސާބިތުކުރެވޭ ހުރި ހުރިނަމަ އެ ހެއްކެއް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ސުޕްރީމް ކޯޓު **ޢަބްދުﷲ ޝަރީފް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[44] ގެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[45]

30. ޑިޖިޓަލް ހެކީގެ އަސްލު ކޮޕީއަކީ އެއް ސިފައެއް، އުފެއްދުމަށް ފަހު ހާޑް ސޮފްޓްވެއަރތަކަން ޕޭޖްތަކުން، ވިނަ ކަންކަމުގައި ނަކަލުކުރެވުން، އެކި ތަފާތު ސްޓޭޖް ޕްލެޓްފޯމްތަކުގައި، ކަނޑައެޅުންތަކުގެ

---

[41] 23 ޑިސެމްބަރ 2007 ގެ ދިރާގު ރަސްމީ ބަޔާން
[42] 2017/SC-A/40
[43] މސރ ގެ ޕެރެގްރާފް 19
[44] 2017/SC-A/40
[45] މސރ ގެ ޕެރެގްރާފް 22

ފަސޭހަކަމުގެ. އެހެންކަމުން، ޑިޖިޓަލް ހެކިތަކުގެ އަސްލު "އަސްލު" (original)[46] އެއް ނެތްކަމަށެވެ.[47]

އަދި ބަދަލުގައި އެހެނިހެން "ޕްރިންޓްއައުޓްގައި" އެކުލެވިގެން، ސައްޙަ އިލެކްޓްރޯނިކް ރެކޯޑު ހެކިތަކަށް ހުށަހަޅާ ވުރުން ޖެހޭނެއެވެ.[48]

31. މިމައްސަލައިގައި، ހުށަހެޅިފައިވާ އިލެކްޓްރޯނިކް ސައްޙަކަމާ ދެން، ސްކްރީންގެ ފޮޓޯކޮޕީ ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި، ސަރީއަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު ހެކިވާގޮތް ދިނުމުގައި، ފަސްކޮށް ނިޔާގެ ގޮތުގެ ތިރީގައި 18 ވަނަ ނަންބަރުގައި، އެހެން ކުރިއަށްގެންދާ (އިސްތިޤާމަތު ޙަޤީޤަތު) އެކުލެވޭ ކަން ދިނުމަށް އެދިފައިވާ އި-ލެކްޓްރޯނިކް ގޮތުގެ އެއްޗެއްކަމުގައިވާ އެދިފައިވާ، ސައްޙަވުމުގެ ނަމުގައި ކަމަށްވާ އިލެކްޓްރޯނިކް ތަކަތަން ކަމަށް ފާހަގަކުރައްވައިފައެވެ.[49] އެހެންނަމަވެސް، ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ އިލެކްޓްރޯނިކް ސްކްރީން ޝޮޓުގެ ސައްޙަކަމާ ދެން ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައެޅިފައިނުވެއެވެ. މިމައްސަލައިގައި، އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ގޮތުގައި، ހުށަހެޅުން ސްކްރީން ޝޮޓު ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިނުގަތުމުގައި އޮތީ އަސްލު ނުހުށަހެޅޭ ސަބަބު ޝަރީޢަތަށް ބަޔާންނުކުރެވިގެންނެވެ.

---

[46] . An "original" of a writing or recording is the writing or recording itself or any counterpart intended to have the same effect by a person executing or issuing it. An "original" of a photograph includes the negative or any print therefrom. If data are stored in a computer or similar device, any printout or other output readable by sight, shown to reflect the data accurately, is an "original. **FRE 1001 USA**

[47] The unique nature of digital data is that once created it could be stored on a number of different storage media formatted to different specifications and replicated in a number of places. So there is no single 'original

Distinguishing Between Admissibility and Authenticity of Electronic Evidence "2014" 6 MLJ xxxv

[48] It has to be proved that the printout of the electronic record tendered in evidence is the same as the document that was originally created.

Distinguishing Between Admissibility and Authenticity of Electronic Evidence "2014" 6 MLJ xxxv

[49] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގެ ނިޔާގެ 18 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި ސާބިތުކުރުމާބެހޭ ގޮތުން

32. އީމެއިލާއި އެހެނިހެން "އިންސްޓަންޓް" މެސެޖިންގ ވަސީލަތްތަކުގެ ތެރެއިން، ކޮމްޕިއުޓަރުތަކުގެ ދެމެދުގައި ހިނގާ އާންމުކޮށްވާ ގޮތުން، މިފަދަ މުއާމަލާތުގައި ބަދަލުގެނައުމުގެ ފުރުޞަތު އެބަހުރި، ދޮގު ސިފައިގައި ބަލާބަލަން ދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތުތައްވެސް ހުރެއެވެ.[50] އެހެންނަމަވެސް، މިފަދަ މެސެޖުތަކުގައި ހުރިހާ ކަމެއް ބަދަލުކުރެވިދާނެ ކަމަށް ބެލުމުގެ ބޭނުމަކީ ސާބިތު ނުކުރެވޭ އެއްޗެއް ކަމަށް ބަލައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭ ކަމެއް ނޫނެވެ.[51]

33. މެސެޖެއްގެ (ޓެކްސްޓް މެސެޖެއް ފަދަ އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކިތައް ބަލާ ގޮތުން) "އޮތެންޓިސިޓީ"/ ސާބިތު ކުރުމުގެ މަރުހަލާ، އެ މެސެޖެއް އުފައްދާ ނުވަތަ ފޮނުވި ފަރާތް ކަނޑައަޅާ ސާބިތުކުރުމެވެ. އަދި އެފަދަ މެސެޖުތަކާ ގުޅިފައިވާ މެސެޖަކީ ކޮން ފަރާތަކުން ފޮނުވާފައިވާ މެސެޖެއްކަން ސާބިތުކުރުމުގައި،[52] އެއީ އަސްލުކަމާއި ބަލައިގަނެވޭކަމާއި ގުޅިގެން ހުރި "(authenticity)"[53] ކަމާއި ބަރޯސާވާން ޖެހޭ (reliable)[54] ހުރިކަމާ (integrity)[55] މެސެޖެއްގެ ކަމަށް ބަލަންވާނެއެވެ.

34. މިގޮތުން އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި ޤާނޫނު[56] ގައި، މިފަދަ ހެކި ސާބިތުކުރުމުގެ ގޮތުން "ހެކި ސާބިތުކުރުމަށް ސާބިތުކުރަންޖެހޭ" ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކިތަކުގެ ސާބިތުކަން އެފަރާތަކުން ބަލައިގަނެވޭ ގޮތުން، އެހެން ފަރާތެއްގެ ހެކި ސާބިތުކުރުމަށް ސާބިތުކުރަންޖެހޭނެއެވެ.

---

[50] While e-mails and other forms of electronic communication present their own opportunities for false claims of authorship, the basic principles of authentication are the same. See United States v. Safavian, 435 F. Supp. 2d 36, 41 (D.D.C. 2006) "***16"

[51] "The possibility of alteration does not and cannot be the basis for excluding e-mails as unidentified or unauthenticated as a matter of course, any more than it can be the rationale for excluding paper documents" "emphasis in original"); Simon v. State, 279 Ga. App. 844, 847, 632 S.E.2d 723 (2006) ("e-mail offers unique opportunities for fabrication "but" it is held to the same standards of authentication as other similar evidence")

Distinguishing Between Admissibility and Authenticity of Electronic Evidence "2014" 6 MLJ xxxv [52]

[53] Authenticity refers to whether the data is what it purports to be

[54] Reliability is linked to ensuring sufficient procedural and technical safeguards against tampering, verification measures on identity of users and audit trail

[55] Integrity indicates whether the data is complete, accurate, and not damaged in any way

11/2022 ޤާނޫނު ނަންބަރު [56]

35.ކުރިންވެސް ފާހަގަކުރި ފަދައިން، އީމެއިލް އަކީ، ހޯދަން ފަސޭހަ ހަމަ އެހާމެ ފަސޭހައިން އުފަންކޮށް، ބަދަލުކުރުން، އެޑިޓްކުރުން ހެއްކެކެވެ. މި ބާވަތުގެ އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތްތަކުގައި، ރައްކާކުރެވޭ ހިފަހައްޓަން ބަރޯސާވާ ފުރުމުގެ ކުރިން، ބަރޯސާވުމުގައި އަދި ސަޕޯޓިވް މިންވަރުގައިވެސް ބަލަން ގެންދަވަނީ، ނުވަތަ އަދުލަވި، (ވަސީލަތުގައި ޓެކްނިކަލް މައްސަލަ ޖެހުން ކަހަލަ) ފަސާދަކުރެވޭތީވެ.

36.އެހެންކަމުން އީމެއިލް ހެކިގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުމުގައި އެ ހިނދު ހޯދާ ރައްކާކުރެވިފައިވާގޮތް، އޭގެ އަސްލު މަސްދަރުން ކަމާ ބެހޭ ފަރާތުން ހުށަހަޅައިދީ ކަން ކަށަވަރުކުރެވުމީ، އެ އީމެއިލް ހޯދައި ރައްކާކުރެވިފައި ބެހެއްޓުމުގެ ތެރޭގައި ބަދަލުކުރެވި އޮތެންޓިކޭޓްކުރުމަށް ހުށަހެޅުނު ކަށަވަރުކުރުމަށް ޖެހޭނެއެވެ.

37.އާންމުގޮތުން ބަލާއިރު، އީމެއިލް އެއް ހުށަހެޅޭ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ތިން އުޞޫލެއް ގެންގުޅެއެވެ. ވަކިވަކިން ކިޔައިދޭ ޑޭޓާ މަޢުލޫމާތުގެ ތެރޭގައި، އީމެއިލް ދެމެދު ހުރިހާ، އޮތެންޓިކޭޓްކުރަން ހުށަހެޅޭ ގޮތް ސާފު "އޮތެންޓިކޭޓު"، އެއީ އެޑްމިޓްކުރުމަށް ނޫނީ އެޑްމިޝަން ހުށަހެޅުން ޖެހޭނެއެވެ. މިގޮތުން، ހުރި ހާލަތެއް، އެލެކްޓްރޯނިކް ފޯރާރޑް ކުރެވޭ ރަސްމީ އޮތެންޓިކޭޝަން ބެހެއްޓި، އެޑްމިޝަންގެ ފާހަގަކުރެވޭ ހުށަހެޅުން ޖެހޭ ހުށަހެޅި ވާން ޖެހެއެވެ.[57]

38.އީމެއިލް "އޮތެންޓިކޭޓު"/ސާބިތު ކުރުމުގައި، ދިމާވާ ގޮންޖެހުންތަކާއި ބެހޭގޮތުން[58] އަމެރިކާގެ ކޯޓުން ބަލައިފައި، މިސާލުގެ ގޮތުން "އޮތެންޓިކޭޓު"/ސާބިތު ކުރުމުގެ ވަސީލަތު 3 ގޮތެއް (non- exhaustive) ފާހަގަކޮށްފައެވެ.[59] އެއީ؛

38.1.ހެކިވެރިޔާގެ ސީދާ މައުލޫމާތުން (personal knowledge) ސާބިތުކުރުން

38.2.ވަކިއެއްގޮތް ފާހަގައިން ސާބިތުކުރުން

38.3. ޓެކްނިކަލް އެހީގައި ސާބިތުކުރުން، މިއެވެ.

---

[57] Evidence at the Electronic Frontier: Introducing E-Mail at the Trial in Commercial Litigation 29 Rutgers Computer & Tech. L.J. 219 (2003)

[58] މިގޮތުން ދިރާސާކުރުމުގައި އެމެރިކާ ކޯޓު، ފެޑެރަލް އަދި ސްޓޭޓްތަކުގައި އަމަލުކުރަމުން ގެންދާ - ބަލާއިރު އެސްޓޭބްލިޝް ކުރެވިފައި United States v. Safavian, 435 F. Supp. 2d 36 (D.D.C. May 23, 2006)

[59] Challenges in Admitting and Authenticating Emails [2015] 6 MLJ i

39. މިމައްސަލަ ދަށު ކޯޓުގައި [illegible] ޤާނޫނު[60] (ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76) ގައި، [illegible] ހެކި [illegible]/ސައްޙަ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. [illegible] **[illegible]**[61] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

40. [illegible] (އޮރިޖިނަލް) [illegible].

41. [illegible].

ސީޑީ [illegible] އޮތެންޓިކޭޓް (ސައްޙަ) ކުރުން

42. [illegible] އޮތެންޓިކޭޓް (ސައްޙަ) ކުރުން [illegible] "that a matter is what it is claimed to be" [illegible]

---

[60] The proponent is not required to rule out all possibilities that are inconsistent with authenticity. The standard for admission is a reasonable likelihood that the evidence is what it purports to be(US Federal Rules of Evidence 901(a)

[61] 2020/SC-A/73 [illegible] 27

ދިނުމުވެ. މިސާލަކަށް އީ-މެއިލްގެ މުސަނަދުކުރުން، އެއީ އެއާ އެކުލަވާލި ފަރާތް އެއީ އީ-މެއިލްއެއްކަމަށް ހެކިބަސްދިނުމުވެ. ނުވަތަ އީ-މެއިލް އެކުލަވާލުމުގައި ބައިވެރިވި ފަރާތަކުން އެކަމަށް ހެކިބަސްދިނުމުވެ.[62]

43. ހެކިގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާ އީ-މެއިލްގެ ބޮޑީގައި، ދިފާޢުވެރިޔާގެ ގޮތުގައި، ތުހުމަތު ކުރެވޭ ފަރާތުގެ ނަން ލިޔެވުނަސް، ހަމައެކަނި އެސޯސިއޭޓްކަމެއް، އެއީ އެފަރާތުން އެކުލަވާލި އީ-މެއިލް ކަމަށް ބެލުމަށް ފުދޭ ހެކި ނޫނެވެ.[63] އީ-މެއިލްއަކީ، ތުހުމަތު ކުރެވޭ ފަރާތުން ލިޔުއްވި/ އެކުލަވާލުއްވި އީ-މެއިލް ބާވަތް ކަމަށް ބެލުމަށް ބުރަ ވާ ދަލީލުތައް ދެނެގަނެވޭނެ ހާލަތްތައް ހުންނަންޖެހެއެވެ.[64]

ވަކިވެގެންވާ ބާވަތްތައް އެހެނިހެން ކަންކަން

44. އީ-މެއިލްގެ ދިފާޢުވެރިޔާގެ ހެކިބަހެއް ނުލިބޭ ހާލަތްތަކުގައި، ނުވަތަ އެ އީ-މެއިލްގެ ދިފާޢުވެރިޔާ ކަމަށް ތުހުމަތުކުރާ ފަރާތުން، އެ އީ-މެއިލް ލިޔުނުކަން އިންކާރުކުރާ ހާލަތްތަކުގައި، އެފަދަ ހެކިބަސް ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް، އެ ދިފާޢުގެ "ސިފަ، ކޮންޓެންޓް، ވަޒީފާ، ނުވަތަ އެހެނިހެން ޚާއްޞަ ސިފަތައް" (މިސާލަކަށް ގުޅުމުގައި އެހެން ފަރާތްތަކުގެ އެއްބަސްވުމަށް) މުސަނަދު ސާބިތުކޮށް ކަށަވަރުކޮށްދެވިދާނެއެވެ.[65]

45. މިގޮތުން ދިފާޢުވެރިޔާގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި، ހެކިގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާ އީ-މެއިލް ދިފާޢުވެރިޔާ ކަމަށް ބެލޭނެ ހެކި ލިބޭނަމަ، ގޮތެއް ނެތި އެހެން ހެކިވެސް ހުށަހަޅާ ވަކިވެގެންވާ ކަންތައްތަކެއް ބެލިދާނެ، އީ-މެއިލްގައި ހުރި ޚާއްޞަ މައުލޫމާތު، ދިފާޢުވެރިޔާ ބެލިޔަސް ހެކިވެސް އެކަށީގެންވާ މައުލޫމާތު ވެސް، މިފަދަ ނުވަތަ ދިފާޢުވެރިޔާގެ އެދުނުކަން، ކޮންޓެންޓް، ނުވަތަ އެހެނިހެން ހިނގާފައިވާ ކުރިން ގޮތުން މުސަނަދު

---

[62] United States v. Devous, 764 F.2d 1349, 1355 (10th Cir. 1985) ("The testimony of either the stenographer (transcriber) or a participant in the actual conversation that the transcript is correct is sufficient to authenticate."

[63] Commonwealth v. Williams, 456 Mass. 857, 868-869, 926 N.E.2d 1162 (2010).

[64] There must be some "confirming circumstances" sufficient for a reasonable jury to find by a preponderance of the evidence that the defendant authored the e-mails. See Commonwealth v. Hartford, supra at 488.

Commonwealth v. Purdy, 459 Mass. 442, 450, 945 N.E.2d 372, 381, 2011 Mass. LEXIS 169, *15-16 (Mass. April 15, 2011)

[65] Rule 901(b)(4) allows the proponent of an item of evidence to authenticate that item based on its "appearance, contents, substance, internal patterns, or other distinctive characteristics, taken in conjunction with other circumstances.

އެނގުން، އީމެއިލްގެ އެޑްރެސް [illegible] ސަރވަރުން ނުވަތަ އީމެއިލްގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތަކުން ވަކި މީހެއްގެ ހިތުމުގެ ވައްޓަފާޅި އެއްގޮތް ސިފަތަކެއް ހުރުން ހިމެނެއެވެ.[66]

ޓެކްނިކަލް ހެކީގެ ސާބިތުކުރުން

46. މިޤައުމުގެ ހުކުމެއް ސައްޙަކަން [illegible] އެންމެ [illegible] ގޮތަކީ، އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (technical evidence showing the email's metadata) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][67] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][68] [illegible] [illegible] ހެކީގެ ޤާނޫނު[69] ގައި، އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ސައްޙަކަން ސާބިތުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible].[70]

47. އެގޮތުން ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްދެނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] ނުވަތަ [illegible] ސައްޙަކަން [illegible]، އެ [illegible] ނުވަތަ ހެއްކެއް ހުށަހަޅާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ހިމަނައި [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ [illegible]، [illegible] [illegible] އިލެކްޓްރޯނިކް [illegible] ނުވަތަ ހެކީގެ ސައްޙަކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
>
> (1) އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ސައްޙަކަން [illegible] [illegible]، އެ ހެކީގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި
>
> (2) އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ [illegible] [illegible] [illegible] ސައްޙަކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

---

[66] Evidence at the Electronic Frontier: Introducing E-Mail at the Trial in Commercial Litigation 29 Rutgers Computer & Tech. L.J. 219 (2003)

[67] Garnett v. Commonwealth, No. 1573-15-2 (Virginia Ct. App., Dec. 20, 2016)

[68] Distinguishing Between Admissibility and Authenticity of Electronic Evidence "2014" 6 MLJ xxx

[69] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

[70] ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

48. ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއަކީ، ހެއްކެއް އެންމެ ފުރަތަމަ ފެނުނުގޮތް ހިސާބުން ފެށިގެން، ހެކި އަތުން އަތަށް ބަދަލުކުރެވުނުގޮތާއި، ހުރި ތަނާއި، ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަން އަންގައިދޭ ލިޔުންތަކެވެ. ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއެއްގައި ހުންނަ ކުދިކުދި އުނިކަމަކީ، ހެކީގެ ސައްޙަކަން އެއްކޮށް ނެތިދިއުމުގެ ބަދަލުގައި ހެއްކަށް ދެވޭ ބަރުދަނަށް އަސަރުކުރާނެކަމެވެ. މިގޮތަށް އުނިކަމުކަން ކުޑަ އަސަރު ބޮޑުވާނީ [illegible] [illegible] [illegible].

49. ހެކި [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ [illegible]، އެކަށީގެންވާ [illegible] އެހެނިހެން [illegible] ހިފެހެއްޓުމަށް، ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ ނެތިދާ ހެކި ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ.[71] މިސާލަކަށް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ސަރުކާރު) [illegible].

50. އެހެންނަމަވެސް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ [illegible] [illegible].[72]

51. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[73] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[71] United States v. Whitaker

[72] United States v. Jackson

[73] 23 [illegible] 2007 ގެ [illegible] [illegible] [illegible]

ފާހަގަކޮށްފައިވާ ދިފާޢު [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް

ބުނެފައިވެއެވެ.[74]

[illegible] މިމައްސަލައަށް ތަޙްޤީޤުކުރުން

52. މިމައްސަލައިގައި ހުށަހެޅުނު އެގްރީމެންޓް ފޯމު [illegible] ކަމަށް އިންކާރު ކުރުމުގެ އިތުރަށް، އެގްރީމެންޓުގެ ސްކޭން ކޮޕީއެއް ހުށަހެޅިފައިވާ ހުށަހެޅުމަށް [illegible] [illegible]. މި އެގްރީމެންޓުގައި [illegible] [illegible] ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތް، ނަކަލު ކުރުމުގެ ގޮތުން، މިސާލެއްގެ ގޮތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 02 [illegible] 2006 ގެ އެގްރީމެންޓުގެ [illegible] [illegible].

[redacted]

53. އެގްރީމެންޓުގެ ސްކޭން ކޮޕީއެއް ހުށަހެޅިފައިވީ، [illegible] [illegible] ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.[75] މައްސަލަ ހުށަހެޅުނު އިރު، ދަޢުވާ ބިނާކޮށްފައިވީ، އެގްރީމެންޓްގެ [illegible] [illegible] މައްޗަށެވެ.

54. ހުށަހެޅި ސްކޭން ކޮޕީގެ [illegible] [illegible] [illegible]، 31 [illegible] 2013 އަށް. [illegible] [illegible] ސްޓޭމްޕް [illegible]. މި ސްޓޭމްޕްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ސްޓޭމްޕް [illegible]. ހުށަހެޅި ސްކޭން ކޮޕީގެ [illegible] އެގްރީމެންޓާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގްރީމެންޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ-

---

[74] 23 ޑިސެމްބަރ 2007 ގެ [illegible] [illegible] [illegible] 19 [illegible] 2009 ގެ [illegible] [illegible] [illegible]

[75] [illegible] ނަންބަރު LOC/007/2013/DILR/D ސިޓީ

[illegible] ފުރިހަމަ [illegible] ނެތެވެ. [illegible] ޖަވާބުން، މިމައްސަލައިގައި ހިމެނޭ [illegible] ނުވެއެވެ.[76] [illegible] [77] [illegible] ނެތެވެ.

55.[illegible] (ރިސީވަރ)، [illegible] (34 [illegible]) [illegible]

56.މީގެ ތެރެއިން، [illegible]

---

[76] [illegible] 13 [illegible] 2021 [illegible]

[77] [illegible] 21 [illegible] 2006 [illegible]

57.އަދި މިމައްސަލައިގައި ދައުވާ ބިނާކޮށްފައިވާ އީމެއިލްތަކުގެ ތެރެއިން، 02 ޖޫން 2006 ގައި ކާޒީ އެޓޭޗްކޮށްދިނުމަށް އެދި ފޮނުވާފައިވާ އީމެއިލްގައި، "from: Ahmed Shujau" މިގޮތަށް ލިޔެފައިވާއިރު، އީމެއިލް ނިންމާލާފައިވަނީ، "Best Regards- Ismail Manik" މިގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން، މުވައްޒަފުންގެ ވަކި ޚާއްސަ އީމެއިލް އެއް [illegible] [illegible]، އެ އީ-މެއިލް އެޑްރެސްއިން އަނެއް މުވައްޒަފުން އީމެއިލް ކުރާ ކަމީ ވެސް، މިމައްސަލައިގައި ފެންނަން އޮތް ހަޤީޤަތެކެވެ. [illegible] ނިޒާމުގައި މިކަން ހިނގާފައިވާ ކަން ސާބިތު [illegible] އީމެއިލްތަކުން [illegible]78 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރެވިފައިވާ ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި [illegible] އީމެއިލްތަކަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނޫނީ [illegible] އީމެއިލް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެހެން ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

58.އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފު ކޯޓު [illegible]، އީމެއިލްގެ [illegible] ސާބިތު އުފެއްދުން ދިނައިރު، އެއީ "[illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] ކަމުގައި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ([illegible]) [illegible] ކަމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މިމައްސަލައިގައި [illegible] އީމެއިލް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

59.މިއިސްތިއުނާފުގައި [illegible] ސާބިތު [illegible] އަނެއް ކަމަކީ، ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ބިނާކޮށްފައިވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[78] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 18

އެކްސެލް ޝީޓެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްފައިވާތީއާ، އެ އެކްސެލް ޝީޓްގައި، އަދި މިކަމާ ގުޅުންހުރި އެއްވެސް ލިޔުމެއްގައި، ޝުހޫދުގެ ސޮއެއް އަދި އިނގިލީގެ ނިޝާނެއް ނެތް ކަމަށް ބުނާ ބުނުމެވެ.

60. ޝަހާދަތަކީ، ދީނުގެ [illegible] [illegible] ސުންނަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ރިޕޯޓް ތައްޔާރު ކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރިޕޯޓް ތައްޔާރު ކުރުމަކީ، ޝުހޫދުގެ [illegible] [illegible]، އަދި އެ [illegible] [illegible]، ޝުހޫދު ކަމަށް ޝުހޫދު [illegible].[79] އެހެންނަމަވެސް، މިމައްސަލައިގައި ޝުހޫދު [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

61. އެގޮތުން، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެކްސެލް ޝީޓެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، [illegible] [illegible] [illegible]، އެ އެކްސެލް ޝީޓްގައި، އަދި މިކަމާ ގުޅުންހުރި އެއްވެސް ލިޔުމެއްގައި، ޝުހޫދުގެ ސޮއެއް އަދި އިނގިލީގެ ނިޝާނެއް ނެތްކަމަށް [illegible].

62. މި ހެއްކަކީ، މިމައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] ހެއްކެވެ. [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޢަބްދުﷲ [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]**[80] ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[79] [illegible]

[80] 2017/SC-A/40

ބަޔާންކުރި ތަފްސީލުކުރައްވާ ކަމުގައިވާކަމަށް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޢަބްދުﷲ ޝާހިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލް**[51] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ.[52]

63. ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކާއި ޝަރީޢަތް ހިނގާފައިވާ ގޮތުން، މި ޤަޟިއްޔާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުމެއް ކަމަށްވާ "prepared by: Ahmed Shujau" ކަމަށް ލިޔެވިފައިވާ ލިޔުމުގެ ތަފްސީލު ބަލާއިރު، މިލިޔުން ތައްޔާރުކުރެވިފައި ވަނީ ކޮން ތާރީޚެއްގައިކަން އެ ލިޔުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ. މިލިޔުމަކީ 25.01.2006 ވަނަ ދުވަހު ލިޔެވިފައިވާ ލިޔުމެއް ކަމަށް ބުނެފައިވާ ނަމަވެސް، ބަލައިގަތުމަށް ސާބިތު ހެކި ހުށަހަޅާފައި ނުވާއިރު، ތާރީޚާއި ގުޅޭ ސުވާލު އުފެދިފައިވާ ކަމަށާއި، ލިޔުމުގައި ހިމެނޭ މައުލޫމާތުތަކަކީ 2006 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ މަހު ބަލާފައިވާ ގޮތް ކަމަށް "from 26th November 2005 To 31st December 2005" ކަމަށް ލިޔެވިފައި ވާކަމަށް ވެއެވެ.

64. މި ޤަޟިއްޔާގައި، އެހެން އިތުރު ލިޔުމެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވާތީ، އެގޮތަށް ބަލާއިރު، އަދި އެ ލިޔުން ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުން ތަފްސީލު ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާތީ، ދަލީލެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭ ލިޔުމެއް ކަމަށް ބެލުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ސާބިތު ހެކި ނެތުމުން، ލިޔުމުގެ ތާރީޚާއި ގުޅޭގޮތުން، ނުވަތަ ލިޔުމުގެ ސައްޙަކަމާއި، އެކަމާ ގުޅޭ ފަރާތްތަކުގެ ބަޔާންތަކާއި، ހެކިންގެ ބަޔާނުގައި ހިމެނޭ ތަފްސީލުތައް ތަފާތުވުމުން، ހިނގި ހާދިސާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަލައިގަތުމަށް ސާބިތުކޮށްދީފައިނުވާ ކަމަށް ނިންމުމަށް ޤާނޫނީ ބާރު ލިބިގެންވާ ކަމަށް ހިމެނޭ ކަމެއް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[53] މިސާލަކަށް ދަޢުވާގައި އެ ލިޔުމަކީ، ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ތައްޔާރުކުރި، ނުވަތަ އެ ލިޔުމުގެ ތަފްސީލުތައް ހިމެނޭގޮތަށް ލިޔެވިފައިވާ ލިޔުމެއް، އެކަމުގައި ސާބިތުކުރެވޭނެ ހެކި ނެތް، އަދި ބަލައިގަތުމަށް ހުށަހެޅި ލިޔުމުގެ ތާރީޚް ސާބިތުކުރުމަށް ފުދޭ ހެކި ނެތް ކަމަށް، ދަޢުވާގައި ބަލައިގަނެވޭ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން އަދި ހިމެނިފައިވާ ލިޔުމުގެ ތަފްސީލު ބަލާއިރު

---

[51] 2017/SC-A/40

[52] ސަފްހާ ގެ ތަފްސީލުތައް 18

[53] 26 މާރިޗު 2008 (ހުކުމް ބަލައިގެން މަޖިލީހުގައި ކަނޑައަޅާ 14 ފެބުރުއަރީ 2008 ގައި ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ލިޔުން)

ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި [illegible]، އޭގައި [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible]،
[illegible] [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible]،
ސްޓޮކް [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.

65.[illegible] ގުޅޭ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. އެގޮތުން
[illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި [illegible] 5 [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ބުނެފައިވެއެވެ.[84] 05 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ.

This report is made by Shujau on our request to see how much received, sold and left
for the whole year Jan- 31st December 2006- Nazeem

66.[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]
[illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] 5 [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 11 [illegible]، 50 [illegible]
[illegible] 8000 ([illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible]، 100 [illegible] [illegible] 5000 ([illegible] [illegible]
[illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

---

[84] 24 [illegible] 2013 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

67. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] ގޮތުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ [illegible] އަސާސީ [illegible] ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފު 3 އަދި 4 ވަނަ ނުކުތާ

68. އިސްތިއުނާފު 3 އަދި 4 ވަނަ ނުކުތާގައި، ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާނާއި، އަދި [illegible] [illegible] ބެހޭގޮތުންނެވެ. ނަމަވެސް [illegible] ޕެރެގްރާފް 67 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު 3 އަދި 4 ވަނަ ނުކުތާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު:

69. ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ރައުޔު:

70. ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

- **ހުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 49/Cr-C/2010 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]/ [illegible] އަޙްމަދު ޝުކޫރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް، މިމައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ބާތިލްކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝަޒްނާ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

(ރިޔާސަތު)